

To jest chemia

Karty pracy ucznia

dla szkół ponadgimnazjalnych
Zakres podstawowy

**DLA ABSOLWENTÓW
GIMNAZJÓW**

**nowa
era**

To jest chemia

Karty pracy ucznia

dla szkół ponadgimnazjalnych
Zakres podstawowy

Twoje mocne strony

To jest chemia

Karty pracy ucznia dla szkół ponadgimnazjalnych Zakres podstawowy

Karty pracy ucznia uzupełniają podręcznik autorstwa **R. Hassa, A. Mrzigod, J. Mrzigod** *To jest chemia*, dopuszczony do użytku szkolnego i wpisany do wykazu podręczników przeznaczonych do kształcenia ogólnego do nauczania chemii na poziomie ponadgimnazjalnym, w zakresie podstawowym.
Numer ewidencyjny podręcznika w wykazie MEN: 438/2012/2015.

Nabyta przez Ciebie publikacja jest dziełem twórcy i wydawcy. Prosimy o przestrzeganie praw, jakie im przysługują. Zawartość publikacji możesz udostępnić nieodpłatnie osobom bliskim lub osobiście znanym, ale nie umieszczaj jej w internecie. Jeśli cytujesz jej fragmenty, to nie zmieniaj ich treści i koniecznie zaznacz, czyje to dzieło. Możesz skopiować część publikacji jedynie na własny użytek.

Szanujmy cudzą własność i prawo.
Więcej na www.legalnakultura.pl

© Copyright by Nowa Era Sp. z o.o. 2012
ISBN 978-83-267-1927-1

Wydanie szóste
Warszawa 2019

Współpraca autorska: **Romuald Hassa, Małgorzata Mańska, Aleksandra Mrzigod, Janusz Mrzigod**

Redakcja merytoryczna i opracowanie redakcyjne: Marta Mieszkowska, Magdalena Niedźwiedzka

Współpraca redakcyjna: Adriana Palińska-Saadi

Redakcja językowa: Katarzyna Miller

Projekt okładki: Maciej Galiński, Wojtek Urbanek

Fotografia na okładce: Shutterstock.com/Alex Staroseltser

Projekt graficzny: Michał Gwozdecki, Marcin Koziello

Realizacja projektu graficznego: Dorota Sameć

Rysunki: Ewelina Baran, Rafał Buczkowski, Mateusz Klamrowski, Adam Pocziwek, Dorota Sameć

Fotoedycja: Beata Chromik

Fotografie: Włodzimierz Echeński (s. 16 – gips palony; s. 18 – węglan wapnia; s. 31; s. 34 – spalanie benzyny; s. 46; s. 54; s. 75 – wykrywanie wody w kaszy; s. 76), Piotr Kubat (s. 11; s. 18 – węglan sodu; s. 20; s. 21; s. 30; s. 34 – benzyna + woda, benzyna + olej roślinny; s. 48; s. 66; s. 74; s. 75 – pestki dyni i orzechy, bibuła; s. 80; s. 112; s. 120 – próbówki), BE&W – Alamy/sciencephotos (s. 81, 121 – zsiadłe mleko), East News (s. 6–9 – Science Photo Library/atom, s. 52 – Sheila Terry/grzałka pralki, s. 106 – Polaris Images/komputer), shutterstock.com (s. 16 – Terry Davis/skała gipsowa; s. 22 – hortensja różowa, hortensja niebieska; s. 27 – Paul Fleet/nanorurka, Mara008/grafen, fuleren; s. 38 – MaxFX/elektrownia wiatrowa; s. 26–45, 118 – Per-Anders Jansson/węgiel kopalny; s. 63 – Tasika/opakowanie proszku; s. 68 – Allocricetulus/zeolit; s. 122 – Volkova Maria/jabłko), Thinkstock/Getty Images: Hemera Technologies (s. 10–26, 13, 118 – wapień; s. 46–73, 118 – piana; s. 104–117, 118 – bawełna; s. 108 – beczki), iStockphoto (s. 77 – oliwki; s. 85 – bombonierka; s. 74–89, 118 – sól; s. 90 – opakowanie leku; s. 99 – papieros; s. 108 – słoik, butelki; s. 90 – 103, 118 – wapno; s. 120 – szklanka; s. 121 – mleko), Stockbyte (s. 108 – karton).

Nowa Era Sp. z o.o.

Al. Jerozolimskie 146 D, 02-305 Warszawa
Centrum Kontaktu: 801 88 10 10, 58 721 48 00
www.nowaera.pl, e-mail: nowaera@nowaera.pl

Druk i oprawa: Quad/Graphics Europe Sp. z o.o.

SPIS TREŚCI

Oznaczenia BHP	4
Regulamin szkolnej pracowni chemicznej	5
Test. Sprawdź, czy potrafisz... po gimnazjum	6

I. Materiały pochodzenia naturalnego

1. Skały i minerały	10
2. Przeróbka wapieni, gipsu i kwarcu	16
3. Właściwości gleby i jej ochrona	20
Test. Sprawdź, czy potrafisz...	24

II. Źródła energii

1. Rodzaje paliw kopalnych	26
2. Przeróbka ropy naftowej i węgla kamiennego	30
3. Benzyna – właściwości i otrzymywanie	34
4. Sposoby pozyskiwania energii a środowisko przyrodnicze	38
Test. Sprawdź, czy potrafisz...	42

III. Środki czystości i kosmetyki

1. Właściwości mydeł i ich otrzymywanie	46
2. Mechanizm usuwania brudu	50
3. Emulsje	54
4. Składniki kosmetyków	58
5. Rodzaje środków czystości	62
6. Środki czystości a środowisko przyrodnicze	66
Test. Sprawdź, czy potrafisz...	70

IV. Żywność

1. Wpływ składników żywności na organizm	74
2. Fermentacja i inne przemiany żywności	80
3. Dodatki do żywności	84
Test. Sprawdź, czy potrafisz...	88

V. Leki

1. Rodzaje substancji leczniczych	90
2. Dawka lecznicza i dawka toksyczna	94
3. Substancje uzależniające	98
Test. Sprawdź, czy potrafisz...	102

VI. Opakowania i odzież

1. Rodzaje tworzyw sztucznych	104
2. Rodzaje opakowań	108
3. Włókna naturalne, sztuczne i syntetyczne	112
Test. Sprawdź, czy potrafisz...	116

Eksperymentuj!	118
Odpowiedzi do zadań rachunkowych	125
ABC pierwszej pomocy	126
Tabela rozpuszczalności soli i wodorotlenków w wodzie	127
Układ okresowy pierwiastków chemicznych	128

Przypomnij sobie,
s. 24, 30, 33

3. DODATKI DO ŻYWNOSCI

Zadanie 1.

Uzupełnij tabelę.

Nazwa systematyczna	tlenek siarki(IV)					kwask fosforowy(V)	
Wzór sumaryczny		CH_3COOH			NaNO_3		
Symbol E			E 460	E 252			E 263

Zadanie 2.

Przyporządkuj dodatkom do żywności (A–D) ich funkcje (I–V).

A. aromaty	I. Nadają smak i zapach.
B. substancje zagęszczające i emulgatory	II. Wpływają na konsystencję.
C. barwniki	III. Chronią przed utratą smaku i barwy.
D. substancje konserwujące	IV. Przedłużają trwałość.
	V. Nadają kolor.

A. ____ B. ____ C. ____ D. ____

Zadanie 3.

Podziel dodatki do żywności (A–F) ze względu na ich pochodzenie (I–III). Wstaw znak X w odpowiednie miejsca.

A. kwas cytrynowy	C. benzoesan sodu	E. cynamon
B. aspartam	D. celuloza	F. kwas octowy

I. naturalne	☐ A / ☐ B / ☐ C / ☐ D / ☐ E / ☐ F
II. syntetyczne identyczne z naturalnymi	☐ A / ☐ B / ☐ C / ☐ D / ☐ E / ☐ F
III. syntetyczne sztuczne	☐ A / ☐ B / ☐ C / ☐ D / ☐ E / ☐ F

Zadanie 4.

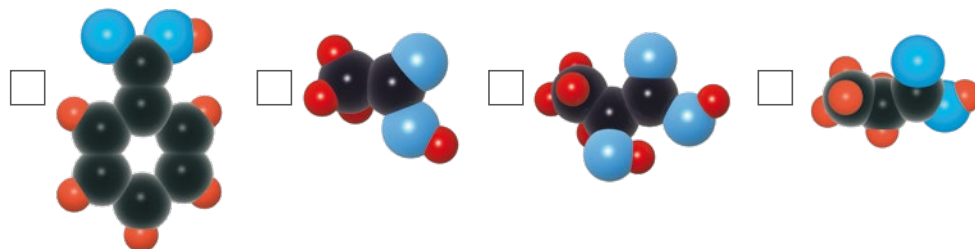
Podziel podane związki chemiczne – dodatki do żywności – zgodnie z ich funkcjami. Wpisz litery (A lub B) w odpowiednie miejsca.

A. substancja konserwująca	B. regulator kwasowości
☐ I. kwas mlekowy ($\text{CH}_3\text{CH}(\text{OH})\text{COOH}$)	☐ III. kwas benzoesowy ($\text{C}_6\text{H}_5\text{COOH}$)
☐ II. kwas octowy (CH_3COOH)	☐ IV. kwas propanowy ($\text{CH}_3\text{CH}_2\text{COOH}$)

Przyporządkuj nazwy zwyczajowe oraz wzory półstrukturalne do modeli związków chemicznych. Wpisz cyfry (I–IV) w odpowiednie miejsca.

Modele:

- atomu tlenu
- atomu wodoru
- atomu węgla

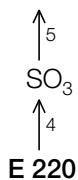
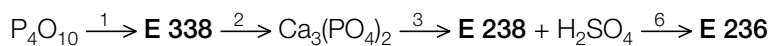

Zadanie 5.

Skorzystaj z różnych źródeł informacji i ustal funkcje dodatków do żywności, których nazwy oraz symbole wyróżniono w tekście na opakowaniu.

Zadanie 6.

Napisz równania reakcji chemicznych przedstawionych na chemografii.

E 220 tlenek siarki(IV)
 E 236 kwas mrówkowy
 E 238 mrówczan wapnia
 E 338 kwas fosforowy(V)

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____
6. _____

Notatki z lekcji

SPRAWDŹ, CZY POTRAFISZ...

Wstaw znak X w odpowiednie miejsca.

Zadanie 1. (0–1)

Oceń prawdziwość poniższych zdań.

- A. Tran jest bogatym źródłem witaminy D. ☐ Prawda ☐ Fałsz
- B. Glin nie jest pierwiastkiem toksycznym. ☐ Prawda ☐ Fałsz
- C. Głównym związkiem chemicznym budującym organizm człowieka są tłuszcze. ☐ Prawda ☐ Fałsz
- D. Węgiel, wodór i azot to przykłady pierwiastków biogennych. ☐ Prawda ☐ Fałsz

Zadanie 2. (0–1)

Oceń prawdziwość dokończeń poniższego zdania.

W warunkach beztlenowych zachodzi fermentacja

- A. mlekowa. ☐ Prawda ☐ Fałsz
- B. masłowa. ☐ Prawda ☐ Fałsz
- C. octowa. ☐ Prawda ☐ Fałsz
- D. alkoholowa. ☐ Prawda ☐ Fałsz

Zadanie 3. (0–1)

Dopasuj nazwy procesów fermentacji (A–C) do zastosowań tych procesów w przemyśle spożywczym (a–d).

A. fermentacja alkoholowa	B. fermentacja octowa	C. fermentacja mlekowa
a) produkcja octu winnego	☐ A / ☐ B / ☐ C	
b) wyrób ciasta drożdżowego	☐ A / ☐ B / ☐ C	
c) kiszenie kapusty	☐ A / ☐ B / ☐ C	
d) produkcja serów	☐ A / ☐ B / ☐ C	

Zadanie 4. (0–1)

Zaznacz nazwy dwóch związków chemicznych powstających przy produkcji kefiru.

- ☐ A. kwas mlekowy
- ☐ B. kwas octowy
- ☐ C. glicerol
- ☐ D. etanol
- ☐ E. kwas oleinowy
- ☐ F. kwas masłowy

Zadanie 5. (0–1)

Białe wino po pewnym czasie skwaśniało. Wybierz odczynnik (A–D) oraz obserwację (a–d), dzięki którym można to potwierdzić.

Odczynniki	Obserwacje
☐ A. jod	☐ a) pojawiło się malinowe zabarwienie
☐ B. woda bromowa	☐ b) nastąpiła zmiana zabarwienia na czerwone
☐ C. roztwór fenoloftaleiny	☐ c) nastąpiło całkowite odbarwienie
☐ D. roztwór oranżu metylowego	☐ d) pojawiło się ciemnogrnatowe zabarwienie

Zadanie 6. (0–1)

Zaznacz masę kwasu octowego oraz wody potrzebnych do przygotowania 1,5 kg 6-procentowego octu.

Masa kwasu octowego:

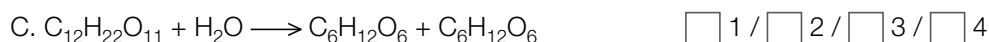
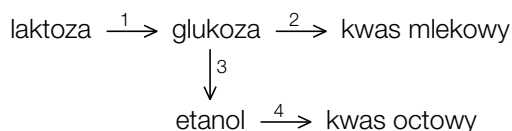
☐ A. 90 g   ☐ B. 9 g   ☐ C. 6 g   ☐ D. 90 u

Masa wody:

☐ A. 1491 u   ☐ B. 145 g   ☐ C. 1410 g   ☐ D. 149 g

Zadanie 7. (0–1)

Przyporządkuj równania reakcji chemicznych (A–D) do odpowiednich numerów zaznaczonych na schemacie (1–4).

Która z tych reakcji chemicznych zachodzi podczas kwaśnienia wina?

☐ A / ☐ B / ☐ C / ☐ D

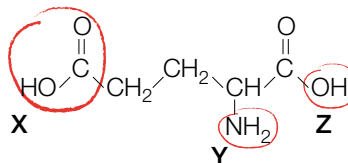
Zadanie 8. (0–1)

Zaznacz nazwy grup funkcyjnych oznaczonych na wzorze kwasu glutaminowego – substancji stosowanej w żywności jako wzmacniacz smaku E 620.

1. grupa karboksylowa   ☐ X / ☐ Y / ☐ Z

2. grupa hydroksylowa   ☐ X / ☐ Y / ☐ Z

3. grupa aminowa   ☐ X / ☐ Y / ☐ Z

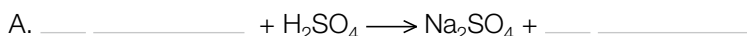

Przypomnij sobie, s. 34

1. RODZAJE SUBSTANCJI LECZNICZYCH

Zadanie 1.

Uzupełnij zapisy cząsteczkowe równań reakcji zobojętniania.

Zadanie 2.

Określ prawdziwość poniższych informacji. Wstaw znak X w odpowiednie miejsca.

- A. Placebo to preparat, który wywołuje działanie biologiczne na organizm. ☐ Prawda ☐ Fałsz
- B. Węgiel leczniczy ma właściwości adsorpcyjne. ☐ Prawda ☐ Fałsz
- C. Leki neutralizujące nadmiar kwasów żołądkowych eliminują przyczyny choroby. ☐ Prawda ☐ Fałsz
- D. Leki naturalne są pozyskiwane z części roślin lub z organizmów zwierząt. ☐ Prawda ☐ Fałsz
- E. Leki półsyntetyczne otrzymuje się z substancji naturalnych poddanych reakcjom chemicznym. ☐ Prawda ☐ Fałsz
- F. Maść to roztwór właściwy zawierający substancję leczniczą. ☐ Prawda ☐ Fałsz

Zadanie 3.

Dokonaj podziału substancji leczniczych ze względu na efekt działania lub metodę otrzymywania. Wpisz litery (A lub B oraz N, P lub S) w odpowiednie miejsca.

Efekty działania

A. eliminujące objawy choroby

B. eliminujące przyczyny choroby

- ☐ przeciwwirusowe ☐ przeciwgorączkowe ☐ uzupełniające niedobory hormonów
- ☐ nasenne ☐ penicylina ☐ neutralizujące nadmiar kwasów w żołądku

Metody otrzymywania

N. naturalne

P. półsyntetyczne

S. syntetyczne

- ☐ kwas askorbowy ☐ ampicylina ☐ chinina ☐ tran
- ☐ aspiryna ☐ polopiryna ☐ penicylina

Zadanie 4.

Popularne leki wspomagające odporność organizmu zawierają m.in. rutynę i witaminę C.

Na podstawie składu przedstawionego leku podaj 4 substancje czynne, 4 substancje pomocnicze.

substancje czynne:

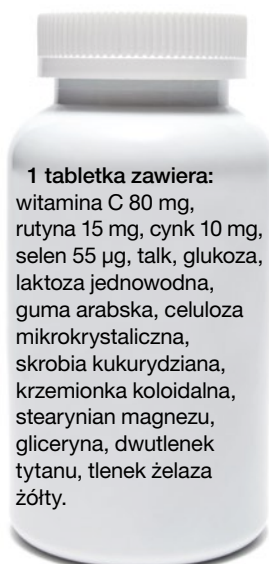
substancje pomocnicze:

_____

_____

_____

_____

Zadanie 5.

Wskaż wzory sumaryczne związków chemicznych, które stosuje się jako składniki leków zobojętniających nadmiar kwasów w żołądku. Wstaw znak X w odpowiednie miejsca. Następnie napisz równania reakcji chemicznych między tymi substancjami a kwasem solnym – składnikiem soku żołądkowego. Skorzystaj z dostępnych źródeł informacji.

☐ HCl☐ NaHCO₃☐ H₃PO₄☐ NaOH☐ Ba(OH)₂☐ Al(OH)₃☐ CaCO₃☐ NaCl

Kwas solny to nazwa zwyczajowa kwasu chlorowodorowego.

Zadanie 6.

Przeprowadź doświadczenie *Badanie odczynu wodnych roztworów popularnych leków*. Narysuj schemat, zapisz obserwacje oraz uzupełnij wniosek.

Odczynniki: tabletki aspiryny oraz leku neutralizującego nadmiar kwasów żołądkowych, woda destylowana, 1-procentowy roztwór fenoloftaleiny w etanolu, wodny roztwór oranżu metylowego.

Szkło i sprzęt laboratoryjny: 2 probówki, bagietka, moździerz porcelanowy.

Każdą tabletkę rozkrusz w moździerzu (osobno), wsyp do probówek i dolej niewielką ilość ciepłej wody destylowanej. Zawartość probówek wymieszaj bagietką. Do probówki z aspiryną dodaj kilka kropel roztworu oranżu metylowego, a do probówki z lekiem neutralizującym – kilka kropel roztworu fenoloftaleiny.

doświadczenie chemiczne do przeprowadzenia w obecności nauczyciela

Obserwacje:

Probówka 1. _____

Probówka 2. _____

Wniosek:

Odczyn substancji w probówce 1. _____.

Odczyn substancji w probówce 2. _____.

Fosforan(V) glinu oraz wodorotlenek glinu to substancje stosowane w lekach neutralizujących soki żołądkowe. **Oblicz zawartość procentową (procent masowy) glinu w cząsteczkach tych związków chemicznych.**

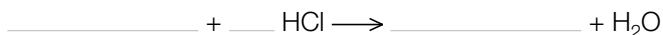
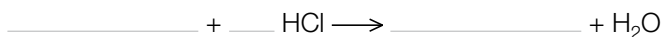
Obliczenia:

Odpowiedź: _____

Zadanie 8.

Tabletka leku neutralizującego nadmiar kwasów w żołądku zawiera 700 mg węglanu wapnia i 100 mg węglanu magnezu. **Oblicz, ile łącznie miligramów HCl zneutralizują w żołądku dwie tabletki tego leku.**

- Napisz równania reakcji HCl z każdym z wymienionych składników tabletki.

- Na podstawie równań reakcji chemicznych napisanych w punkcie a) oblicz łączną masę HCl zneutralizowanego w każdej reakcji chemicznej. Zsumuj wyniki.

Obliczenia:

Odpowiedź: Dwie tabletki leku zneutralizują _____ mg HCl.

Notatki z lekcji

2. DAWKA LECZNICZA I DAWKA TOKSYCZNA

Zadanie 1.

Zaznacz na modelach związków chemicznych ich grupy funkcyjne. Napisz nazwy zaznaczonych grup.

grupa hydroksylowa

Modele: atomu tlenu   atomu wodoru   atomu węgla   atomu azotu

Zadanie 2.

Przyporządkuj nazwy (A–D) oraz oznaczenia (a–d) do podanych opisów. Wpisz litery w odpowiednie miejsca.

A. dawka toksyczna

C. dawka lecznicza

B. dawka minimalna

D. dawka śmiertelna średnia

a. LD₅₀

b. DM

c. DT

d. DC

ilość substancji wywołująca pierwsze dostrzegalne zmiany w organizmie:

ilość substancji powodująca działanie lecznicze (dawka leku):

ilość substancji wywołująca wyraźne zatrucie organizmu:

ilość substancji powodująca śmierć 50% zwierząt doświadczalnych:

Zadanie 3.

Każda tabletka aspiryny zawiera 500 mg kwasu acetylosalicylowego. Oblicz, ile tabletek w ciągu doby może bezpiecznie zażyć osoba dorosła o masie 76 kg, wiedząc, że DC kwasu acetylosalicylowego wynosi maksymalnie $65 \frac{\text{mg}}{\text{kg}}$ na dobę.

Obliczenia:

Odpowiedź: W ciągu doby osoba dorosła o masie 76 kg może bezpiecznie zażyć _____ tabletek aspiryny.

Zadanie 4.

Uzupełnij zdania dotyczące leków o właściwościach przeciwzapalnych, przeciwbólowych i przeciwgorączkowych zawierających kwas acetylosalicylowy.

A. Leków zawierających kwas acetylosalicylowy nie należy popijać sokami owocowymi oraz wodą gazowaną, ponieważ _____

B. Spożywanie czosnku podczas kuracji kwasem acetylosalicylowym nasila _____ i może spowodować _____.

C. Kwas acetylosalicylowy ulega rozkładowi z wydzielaniem .....
Dlatego nie należy stosować tego leku po upływie .....

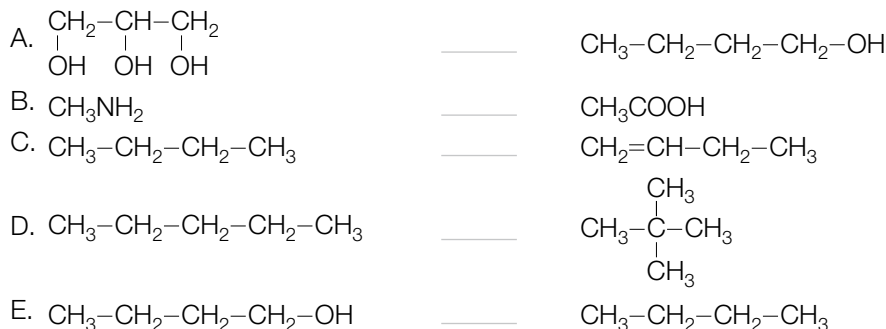

Przypomnij sobie,
s. 28–29

Wskazówkę znajdziesz
w podręczniku na s. 177.

Porównaj toksyczność związków chemicznych, korzystając z poniższego tekstu. Wstaw znak „<” (mniej toksyczna) lub „>” (bardziej toksyczna) w odpowiednie miejsca.

- Alkohole są mniej toksyczne niż węglowodory, od których pochodzą.
- Węglowodory nasycone o łańcuchach prostych są mniej toksyczne niż ich izomery.
- Grupa aminowa w cząsteczce zwiększa toksyczność związku chemicznego, a grupa karboksylowa – zmniejsza.
- Węglowodory nienasycone są bardziej toksyczne niż węglowodory nasycone o tej samej liczbie atomów węgla w cząsteczce.
- Alkohole polihydroksylowe są mniej toksyczne niż alkohole monohydroksylowe.

Zadanie 6.

LD₅₀ dla arseniku wynosi $14,6 \frac{\text{mg}}{\text{kg}}$, a dla nitrometanu – $940 \frac{\text{mg}}{\text{kg}}$. **Wskaż substancję bardziej toksyczną oraz oblicz, ile razy bardziej jest ona toksyczna.**

Obliczenia:

Odpowiedź: _____

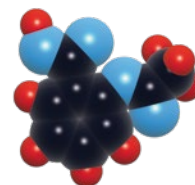
Zadanie 7.

Na podstawie modelu cząsteczki kwasu acetylosalicylowego uzupełnij indeksy stechiometryczne we wzorze sumarycznym tego związku chemicznego. Oblicz jego masę cząsteczkową oraz zawartość procentową tlenu.

wzór sumaryczny: C___H___O___

Obliczenia:

Odpowiedź: Masa cząsteczkowa kwasu acetylosalicylowego wynosi _____ u.

model cząsteczki
kwasu acetylosalicylowego

Modelle:

- atomu tlenu
- atomu wodoru
- atomu węgla

Oblicz, ile gramów kwasu acetylosalicylowego i ile gramów wody znajduje się w 250 g nasyconego roztworu tego związku chemicznego w temperaturze 20°C, jeśli rozpuszczalność tego kwasu w podanej temperaturze wynosi 1,37 g/100 g wody. Wynik podaj z dokładnością do jednego miejsca po przecinku.

3. SUBSTANCJE UZALEŻNIAJĄCE

Zadanie 1.

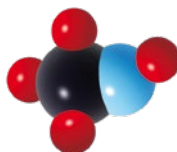
Wstaw znak X przy modelu opisanego związku chemicznego.

Związek chemiczny z szeregu homologicznego alkoholi. Jest cieczą lotną, bezbarwną, o charakterystycznym zapachu. Pod jego wpływem ścina się białko jaja. Stosuje się go do produkcji jodyny, octu oraz denaturatu.

☐ A.

☐ B.

☐ C.

☐ D.

Modele: atomu tlenu atomu wodoru atomu węgla atomu azotu

Zadanie 2.

Wskazówkę znajdziesz w podręczniku na s. 185.

Uzupełnij tabelę. Skorzystaj z podanych informacji oraz z tabeli umieszczonej w podręczniku.

Płyny ustrojowe (w tym krew) stanowią 70% masy ciała mężczyzn i 60% masy ciała kobiet. Zawartość alkoholu we krwi (promile, ‰) to liczba gramów czystego alkoholu przypadająca na 1 kg płynów ustrojowych.

Płeć	Masa spożytego etanolu, g	Masa ciała, kg	Masa płynów ustrojowych, kg	Zawartość alkoholu we krwi, ‰	Wpływ na organizm
Kobieta	40	65			
Mężczyzna	40	87			

Zadanie 3.

Przyporządkuj odpowiednie piktogramy do podanych nazw związków chemicznych. Wpisz litery (A–I) w odpowiednie miejsca. Skorzystaj z dostępnych źródeł informacji.

nikotyna _____

etanol _____

tlenek węgla(II) _____

metanol _____

kofeina _____

toluen _____

Obliczenia:

model cząsteczki nikotyny

Modelle:

● atomu azotu

● atomu wodoru

● atomu węgla

Uzupełnij schemat – wpisz nazwy oraz wzory sumaryczne głównych składników dymu tytoniowego. Odpowiedz na pytanie.

arsen		pochodne benzenu	cyjanowodór		
As	NH_3	toluen, fenol	HCN	CH_3OH	Cd

- substancje o działaniu rakotwórczym

radioaktywne izotopy ^{210}Po	chloroeten	nikotyna	tlenek węgla(II)

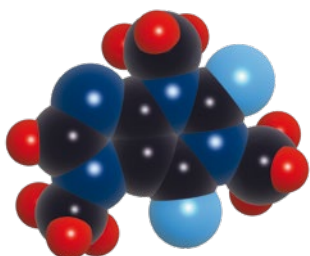
Który ze składników powoduje uzależnienie?

Odpowiedź: _____

Substancjom uzależniającym o podanych nazwach (a–f) przyporządkuj poprawne opisy (A–F).

a. kokaina	A. Zawarta w liściach herbaty i ziarnach kawy. Większe dawki powodują bezsenność.
b. kofeina	B. Otrzymywana z opium. Silnie uzależniający środek przeciwbólowy.
c. amfetamina	C. Uzależnia już po zażyciu jednej dawki.
d. marihuana	D. Poraża zakończenia nerwów czuciowych. Bardzo silnie uzależnia.
e. heroina	E. Otrzymywana z konopi indyjskich.
f. morfina	F. Powoduje bezsenność, niepokój i zaburzenia procesów myślowych.

a. _____ b. _____ c. _____ d. _____ e. _____ f. _____

model cząsteczki kofeiny

Modele:

- atomu tlenu
- atomu wodoru
- atomu węgla
- atomu azotu

Zadanie 7.

Zawartość kofeiny w 100 ml napoju energetycznego wynosi 32 mg. Dawka śmiertelna kofeiny wynosi 10 g. **Oblicz, ile kofeiny zawiera puszka takiego napoju o pojemności 250 ml oraz ile puszek odpowiada dawce śmiertelnej.**

Obliczenia:

Odpowiedź: _____

Notatki z lekcji

SPRAWDŹ, CZY POTRAFISZ...

Wstaw znak X w odpowiednie miejsca.

Zadanie 1. (0–1)

Dopasuj wartości LD_{50} (A–D) do podanych klas toksyczności substancji. Zakres LD_{50} podano w mg/kg masy ciała.

A. $LD_{50} < 25$ B. $25 < LD_{50} < 200$ C. $200 < LD_{50} < 2000$ D. $2000 < LD_{50}$

substancja toksyczna   ☐ A / ☐ B / ☐ C / ☐ D

substancja bardzo toksyczna   ☐ A / ☐ B / ☐ C / ☐ D

substancja szkodliwa   ☐ A / ☐ B / ☐ C / ☐ D

substancja nieklasyfikowana   ☐ A / ☐ B / ☐ C / ☐ D

Zadanie 2. (0–1)

W pomieszczeniu o objętości 50 m^3 znajduje się 65 g chloru w stanie gazowym (LC_{50} dla chloru $864,1 \frac{\text{mg}}{\text{m}^3}$ powietrza).

a) Oblicz zawartość chloru w metrze sześciennym powietrza.

☐ A. 3250 mg   ☐ B. 1300 mg   ☐ C. 1120 mg   ☐ D. 130 mg

b) Wartość LC_{50} dla chloru ☐ została / ☐ nie została przekroczona.

Zadanie 3. (0–1)

Oblicz, ile razy silniejsza jest trucizna będąca składnikiem kurary – trucizny występującej w korze pewnego tropikalnego drzewa ($LD_{50} = 0,025 \text{ mg/kg}$ masy ciała) od muskaryny – trucizny zawartej w niektórych muchomorach ($LD_{50} = 0,5 \text{ mg/kg}$ masy ciała).

☐ A. 100 razy   ☐ B. 20 razy   ☐ C. 50 razy   ☐ D. 200 razy

Zadanie 4. (0–1)

Oceń prawdziwość poniższych informacji.

A. Dawka lecznicza to każda ilość zastosowanego leku.   ☐ Prawda   ☐ Fałsz

B. Działanie węgla aktywnego polega na absorpcji szkodliwych substancji.   ☐ Prawda   ☐ Fałsz

C. Osoba niepaląca przebywająca w jednym pomieszczeniu z osobą palącą nie jest narażona na szkodliwe skutki wdychania dymu tytoniowego.   ☐ Prawda   ☐ Fałsz

Zadanie 5. (0–1)

Zaznacz nazwę substancji uzależniającej, która znajduje się w kawie, herbacie i napojach typu cola.

☐ A. teobromina   ☐ B. kofeina   ☐ C. nikotyna   ☐ D. kokaina

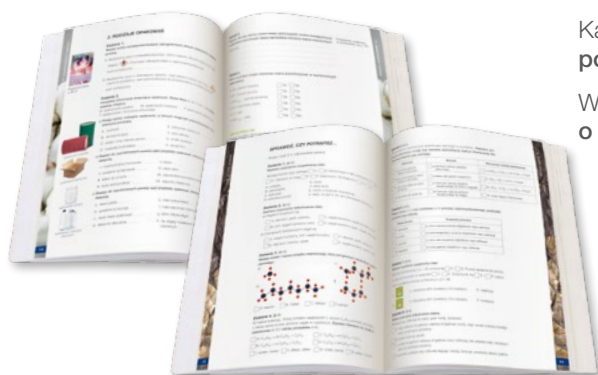

To jest chemia

Karty pracy ucznia to zestaw ciekawych zadań, których wykonanie ułatwi:

- **przypomnienie** i **utrwalenie** podstaw chemii potrzebnych na danej lekcji,
- **zapamiętanie** zdobytej wiedzy,
- systematyczne **ćwiczenie** nowych umiejętności,
- **przygotowanie się** do sprawdzianów,
- samodzielne **projektowanie**, **przeprowadzanie** i **opisywanie** doświadczeń chemicznych.

Karty pracy ucznia zostały przygotowane do każdego tematu podręcznika *To jest chemia*. Przewidziano w nich **miejsce na notatki z lekcji**, dzięki czemu publikacja z powodzeniem zastąpi **zeszyt przedmiotowy**.

Każdy temat rozpoczyna **zadanie sprawdzające znajomość podstaw chemii z gimnazjum**.

Wskazówki na marginesach ułatwiają **rozwiązanie zadań o większym stopniu trudności**.

Każdy dział kończy **podsumowanie w formie testu**.

Pytania testowe umożliwiają **samodzielną kontrolę wiedzy przed sprawdzianem**.

teraz
matura

MAKSYMALNIE MATURALNIE *Od wiedzy po umiejętności*

Wyjątkowe publikacje oferujące praktyczne i efektywne przygotowanie do matury, w pełni dostosowane do obowiązującej formuły egzaminu.

terazmatura.pl

Vademecum

Porządkujesz wiadomości i poznajesz sposoby rozwiązywania zadań typu maturalnego.

Zadania i arkusze maturalne

Ćwiczysz umiejętności sprawdzane na maturze. Oswajasz się z formą egzaminu i sprawdzasz swój poziom przygotowania.

Tuż przed egzaminem

Powtarzasz i utrwalas najważniejsze wiadomości oraz umiejętności tuż przed maturą.

wejdź na terazmatura.pl »

nowa
era

Kontakt z wydawnictwem:

Centrum Kontaktu: 801 88 10 10, 58 721 48 00

strona internetowa: www.nowaera.pl

e-mail: nowaera@nowaera.pl

ISBN 978-83-267-1927-1

9 788326 719271